

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії та філософії
Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

**Силабус курсу
«ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНЦІВ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ
УКРАЇНИ»**

Посилання на профіль викладача	https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/hist/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/kafedra-arkheolohii-etnolohii-ta-vsesvitnoi-istorii/spivrobitnyky/5788-kushnir-v-yacheslav-grigorovich
Обсяг	3 кредити, 90 годин
Семестр, рік навчання	Весняний, 2025-2026 навч. рік
Дні, час, місце	Згідно розкладу
Викладач (-і)	Кушнір В.Г., доктор історичних наук, професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії
Контактний телефон	+380677420630
E-mail	v_kushnir@ukr.net
Робоче місце	вул. Університетська, 12 каб. 7
Консультації	Очні консультації: середа, четвер 14.20-15.40 Онлайн-консультації: середа, четвер 18.00-19.00 Посилання на zoom-конференцію: Ідентифікатор конференції: 81990171269 Passcode: 12345

КОМУНІКАЦІЯ:

Буде здійснюватися зі студентами у вигляді очних зустрічей та онлайн (E-mail, соціальні мережі, телефон, zoom-конференції).

АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Предметом вивчення курсу є основні види образотворчого мистецтва українців регіону його особливості та тенденції розвитку з кінця ХІХ століття.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення з найбільш розвинутими в українців Південно-Східного Поділля та степових районів Буго-Дністровського, Дністро-Дунайського межиріччя такими видами народного образотворчого мистецтва, як вишивка, ткацтво, гончарство, стінопис.

Пререквізитами курсу є знання про образотворче мистецтво українців з народного фольклору, художньої літератури соціально-побутового характеру, відповідних тем і розділів з курсу «Історія України», які сформували розуміння ролі народного мистецтва у розвитку історичних, соціальних, етнічних, культурних процесах.

Знання, уміння і компетенції, набуті після закінчення вивчення даної дисципліни, можуть бути використані для удосконалення практичних навичок систематизації, узагальнення та використання інформації, експертизи зразків образотворчого мистецтва, створення музейних експозицій, написання грантових проєктів, створення туристичних маршрутів.

Завданнями дисципліни є: 1. Вивчити джерела дослідження видів образотворчого мистецтва українців Південно-Західної України. 2. Розглянути роль образотворчого мистецтва в контексті вивчення етнічної історії українців, світоглядних уявлень, формування етнічної ідентичності. 3. Простежити відображення міжетнічної взаємодії в образотворчому мистецтві на регіональну рівні, простежити основні тенденції його розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати: орнаментальні системи ткацьких виробів, семантику знаків і символів, регіональну специфіку народного образотворчого мистецтва.

Вміти: працювати з джерелами та літературою, використовувати методи, польових етнографічних досліджень, формувати джерельну базу, здійснювати реконструкцію орнаментальних систем, використовувати вироби образотворчого мистецтва в навчальному процесі.

ОПИС КУРСУ:

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних (14 год.), індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів (60 год.); для заочної форми навчання у формі лекцій (6 год.), семінари/практичні (4 год.), самостійна робота (90 год.)

Під час викладання дисципліни використовуються такі методи навчання: 1. Пояснювально-ілюстративний для засвоєння значного обсягу інформації. Використовується під час читання лекцій. 2. Репродуктивний використовується для реконструкції традиційних орнаментальних систем у шитві і ткацтві. 3. Евристичний – для реконструкції орнаментальних систем. 4. Дослідницький – для вивчення результатів міжкультурної взаємодії, відображених в ткацьких виробках. 5. Метод проблемного викладання застосовується під час вивчення регіональної специфіки образотворчого мистецтва.

Передбачено проведення індивідуальних консультацій за розкладом.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вишивка і ткацтво. Традиційна українська орнаментика у вишивці, ткацтві.

Тема 1. Ткацтво як допоміжний вид господарської діяльності. Історичні відомості про вишивку і ткацтво.

Тема 2. З історії дослідження української вишивки і ткацтва.

Тема 3. Сировина для ткацтва та її різновиди. Підготовка до ткання.

Тема 4. Технологія виготовлення полотна для одягу, рушників.

Тема 5. Види ткацької продукції. Килими, налавники, пілки, залавники (паратари), рядна, ритуальні пілки інше).

Тема 6. Символіка ткацької орнаментики. Орнаменти ткацьких виробів Одещини.

Тема 7. Вишивка. Виникнення і еволюція вишивки в джерелах та історіографії.

Тема 8. Техніки вишивання. Різновиди технік українців лісостепових і степових районів Одещини.

Тема 9. Орнамент як джерело дослідження етнічної культури.

Змістовий модуль 2. Образотворче мистецтво в традиційних ремеслах і народному стинопісі.

Тема 10. Історія та історіографія дослідження гончарства.

Тема 11. Народне гончарство ХІХ – першої половини ХХ ст.

Тема 12. Українське народне малярство. Народний стинопіс.

Перелік рекомендованої літератури (основної)

Бокань В.А., Польовий Л.П. Історія культури України. Київ: МАУП, 2002. 254 с.

Боряк О. Ткацтво в обрядах та віруваннях українців (середина ХІХ – початок ХХ ст.). Київ, 1997. 192 с.

Босий О. Г. Міф, символ, орнамент. Вінниця, 2011. 119 с.

Варивончик А. В. Традиційна народна вишивка як складова українського одягу (ХХ ст.) : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2013. 107 с.

Гром Г.Л., Оршанський Л.В. Основи технології ткання: ткацькі пристрої та проєктування тканих виробів: навч.-метод. посіб. Дрогобич, 2023. 110 с.

Гулей О.В. Декоративно-прикладне мистецтво: Навчальний посібник. Суми, 2010. 152 с.

Іваневич Л. А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина ХІХ - початок ХХІ ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості. Хмельницький, 2021. 780 с.

Карпатський ліжник – винахід гуцулів. Режим доступу: <https://pravda.if.ua/karpatskiy-lizhnik-vinakhid-guculiv>.

Коновалова О. В. Антропоморфні мотиви української народної орнаментики. Київ, 2015. 156 с.

Кушнір В.Г. Пиріжнянський осередок керамічного ремесла. Народознавчі зошити. Вип.4. Львів, 2000. С. 700-703.

Кушнір В.Г. Українці за Дунаєм. Одеса, 2002. 138 с.

Кушнір В.Г. Традиційне ткацтво на Кодимщині. *Записки історичного факультету*. Вип. 13. Одеса: Гермес, 2003. С.27-37.

Кушнір В.Г. Народознавство Одещини. Одеса, 2008. 205 с.

Кушнір В.Г. Українсько-болгарські взаємини у традиційному рушникарстві. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Българите от Молдова и Украйна - език, литература, история, култура и образование»*. Одеса, 2009. С. 175 - 182.

Кушнір В.Г. Особливості декорування традиційного житла українців Буго-Дністровського межиріччя і Буджака. *Народна творчість та етнологія*. № 4. 2011. С.9-13.

Кушнір В.Г. Рушники українців Нижнього Подуна'в'я: традиції і інновації. *Краєзнавство*. № 2. 2011. С.282-289.

Kushnir V. G. Stergarul din regiunea Dunarii de jos. Galati, 2012. 141 с.

Кушнір В.Г. Господарсько-побутова адаптація українців південно-західного степу та Нижнього Подунав'я (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.). Одеса, 2012. 192 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців південно-західної України. Навчально-наочний посібник для студентів історичного факультету. Частина 1. Настінний розпис. Одеса, 2016. 74 с. 46 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців південно-західної України. Навчально-наочний посібник для студентів історичного факультету. Частина 2. Ткацтво. Одеса, 2017. 74 с.

Нікішенко Ю. І. Орнамент у системі народного мистецтва та етнічної культури (окремі аспекти проблематики походження). Режим доступу: [Nikishenko_Ornament_u_systemi_narodnoho_mustetstva_ta_etnichnoi_kultury](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAtk_2012_127_13)

Нікішенко Ю. І., Пустовалов С. Ж. Про походження орнаменту та ранні етапи його розвитку *Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури*. 2012. Т. 127. С. 54-60. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAtk_2012_127_13

Студенець Н.В. Традиційний стінопис Поділля кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Київ : Бізнесполіграф, 2010. 224 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми контролю і методи оцінювання

Ефективність процесу навчання визначається різноманітними формами контролю: поточний (під час аудиторних занять), періодичний (виконання індивідуальних завдань), підсумковий (поточне та періодичне оцінювання за змістовими модулями).

Критерії оцінювання: опитування під час підсумкової тематичної лекції (2 бали: 2x10=20), оцінювання індивідуальних завдань (16 балів: 16x5=80 балів). Загальна кількість балів – 100.

Знання оцінюються за повнотою розуміння теми, аналізу джерел, літератури.

Якщо студенти в процесі поточного і періодичного оцінювання не набрали 60 балів, вони мають можливість підвищити кількість балів під час підсумкового контролю. Також під час підсумкового контролю можуть підвищити кількість балів студенти, які набрали більше 60 балів.

Самостійна робота здобувачів освіти. Форми самостійної роботи традиційні: підготовка до лекцій, виконання індивідуальних завдань, вивчення джерел та літератури за темами, підготовка тематичних презентацій, рефератів, есеї. Знання з самостійної підготовки студентів оцінюються під час підсумкових тематичних лекцій по кожному змістовому модулю.

Методи контролю: поточний, періодичний, підсумковий.

Критерії оцінювання: здобувач має продемонструвати знання джерел, історіографії, фактичного матеріалу, уміння здійснювати експертизу ткацьких виробів, орнаментики. Оцінка індивідуальних завдань відбувається за щотижневим графіком.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Студенти мають виконувати навчальний план у повному обсязі. Дедлайни кожного змістового модуля координуються з розкладом занять.

Політика щодо академічної доброчесності, яка передбачає самостійне виконання навчальних завдань, здійснюється відповідно до вимог Положення Університету про академічну доброчесність, нормативних документів МОН України, законодавства України.

Виконуючи ІНДЗ, здобувач має дотримуватись обов'язкового посилання на джерела інформації. У разі порушення вимог академічної доброчесності студент отримує незадовільну оцінку. При повторному студент не допускається до семестрового заліку.

Політика щодо відвідування та запізнень. Здобувачі мають виконувати навчальний план у повному обсязі. Обов'язок здобувача - відвідування аудиторних занять за розкладом. Завдання виконувати вчасно, бути активним, дотримуватися поточних і проміжних графіків контролю знань, підсумкового контролю.

Пропущені з поважної причини заняття здобувач повинен відпрацювати виконанням додаткових тематичних індивідуальних завдань до початку екзаменаційної сесії і отримати за кожну пропущену тему відповідну кількість балів

Мобільні пристрої. Мобільні пристрої (мобільний телефон) не використовуються під час проведення поточного, періодичного та підсумкового контролю. Здобувачі не можуть під час аудиторних занять використовувати ноутбуки за винятком запису інформації під час лекцій, демонстрації

презентацій під час практичних занять, демонстрації власної підготовленої презентації ІНДЗ. Не можна здійснювати запис лекцій без дозволу викладача і розміщувати запис на інформаційних ресурсах. Як виняток, може використовуватись для.

Поведінка в аудиторії передбачає дотримання викладачем і здобувачами морально-етичних норм, взаємоповаги і доброзичливості під час проведення лекцій, практичних занять.